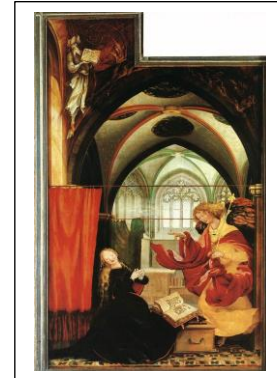

LEZEN EN HET MENSELIJK GELUK

Ook in Corona-tijd, en misschien wel juist in Corona-tijd, is het fijn om goede boeken te lezen. Zo las ik deze week een boek over lezen, of eigenlijk over de waarde van een intellectueel leven: Zena Hitz' *Lost in Thought. The Hidden Pleasures of an Intellectual Life*. Hitz' argument is dat een intellectueel leven onze innerlijke wereld voedt. Dat wil zeggen, het voedt de geest, de plek waar onze gedachten zich ontwikkelen en onze passies tot bloei komen of juist uitdoven.

Hitz probeert de lezer van haar argument te overtuigen door een reeks van fascinerende personen uit de geschiedenis aan te halen. Ik geef twee voorbeelden. Ze beschrijft hoe de heilige maagd Maria een fervente lezeres moest zijn geweest. De Maria-boodschap, oftewel aankondiging van de geboorte van Jezus aan Maria, is niet zelden afgebeeld met een *lezende* Maria (zie plaatje). Maria, zo beschrijft Hitz, was ingewijd in de Hebreeuwse Bijbel, bestudeerde de wet en mediteerde dagelijks op de profeten. Hitz haalt een prachtig stukje uit een antieke Syrische tekst aan waarin Maria Josef terecht wijst vanuit haar kennis: "Josef zegt: je bent afgedwaald als water, kuis meisje; neem gewoon het Schrift en lees hoe maagden niet zwanger worden zonder geslachtsgemeenschap, zoals je beweert. Maria zegt: je bent zelf afgedwaald, Josef; neem en lees het zelf – in Jesaja staat alles over mij geschreven, hoe een maagd vrucht zal dragen; als dat niet waar is, accepteer mijn woord dan niet."

Maria's kennis van het Schrift geeft de aankondiging door de engel Gabriël extra gewicht. "Hoe kan het zo zijn?" (Lukas 1:34). Hoe kan het zo zijn dat *zij* uitgekozen is voor wat ze weet dat voorspelt is en waarvan ze de betekenis maar al te goed begrijpt?

Van een hele andere orde is Hitz' voorbeeld van Malcolm X, de Afrikaans-Amerikaans islamitische prediker en burgerrechtenactivist die bekend werd als woordvoerder van de radicale *Nation of Islam*. Malcolm X kwam uit een gebroken gezin en belandde op ééntwintigjarige leeftijd in de gevangenis. Hier vond hij zijn stem. In de tien jaar dat hij vast zat, en op aanraden van een medegevangene, dook hij de boeken in: het woordenboek, basisboeken Latijn en Duits, de Bijbel, de Koran, Nietzsche, Schopenhauer, Spinoza, Kant, Oosterse filosofie, de geschiedenis van het kolonialisme, slavernij, Afrikaanse volken, inclusief een geliefd boek over Oosterse en Westerse archeologie. Het lezen zorgde voor intellectuele ontwikkeling – zijn oude denkbeelden verdwenen "als sneeuw van het dak" (Hitz, 69). Het bracht hem zijn doel; hij wist nu *hoe* hij de wereld wilde veranderen.

Nu wijst de titel van Hitz' boek op het genot dat een intellectueel leven brengt. Zoals deze twee voorbeelden wel duidelijk maken, is dit niet per se een hedonistisch genot. Maria is direct in de hemel gekomen, maar in zekere zin is haar leven op aarde niet gemakkelijk geweest. En Malcolm X heeft uiteindelijk zijn radicale gedachten gedeeltelijk herzien, maar heeft dit moeten bekopen met de dood aan de hand van leden van zijn eigen gemeenschap. Misschien moeten we dan ook stellen dat een intellectueel leven niet altijd een plezierig, maar wel een betekenisvol leven brengt. En prachtige verhalen oplevert.

Emma Cohen de Lara

Zie Zena Hitz, *Lost in Thought. The Hidden Pleasures of an Intellectual Life*. Princeton: Princeton University Press 2020.